

Ambtshalve advies

Ontwerp van decreet (van de Vlaamse Gemeenschap) over
het jeugddelinquentierecht

Ambtshalve advies

Ontwerp van decreet (van de Vlaamse Gemeenschap) over het jeugddelinquentierecht

Goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de Hoge Raad voor de Justitie
op 17 oktober 2018

Er bestaat ook een Franse versie van dit advies.
Il existe aussi une version française du présent avis.

U kan dit document raadplegen of downloaden op de website van de Hoge Raad voor de Justitie

Hoge Raad voor de Justitie
IJzerenkruisstraat 67
B-1000 Brussel

Tel. +32 (0)2 535 16 16

www.hrj.be

Inhoud

INLEIDING	2
1. HET VORIGE ADVIES	3
2. POSITIEVE ELEMENTEN VAN HET NIEUWE ONTWERP	3
3. NEUTRALE VASTSTELLINGEN	4
3.1. Videoconferentie.....	4
3.2. Termijn van de voorbereidende rechtspleging	4
3.3. Gesloten zorg.....	6
3.4. Bijzondere motiveringsplicht voor jeugdrechters.....	6
4. RISICO'S.....	7
4.1. Het legaliteitsbeginsel	7
4.2. Mogelijkheden tot herziening	8
4.3. De rol van het openbaar ministerie.....	9
4.4. Opvolging na de meerderjarigheid en de terbeschikkingstelling.....	12
5. SUGGESTIES OM HET ONTWERP NOG TE VERBETEREN	13
6. BESLUIT EN AANBEVELINGEN	13

De HRJ doet de volgende aanbevelingen aan het Vlaams parlement:

1. Neem duidelijke definities op in het decreet zelf van wat een positief project of een ambulante reactie precies inhoudt.
2. Ga behoedzaam om met eventuele delegaties aan de Vlaamse regering. Zorg ervoor dat het decreet zelf voldoende duidelijkheid en voorspelbaarheid biedt aan de jongeren. Laat voldoende marge aan de jeugdmagistratuur om trajecten op maat van elke jongere uit te stippelen.
3. Voorzie in een soepel toepasbaar mechanisme dat de jeugdrechters toelaat om in te spelen op gewijzigde omstandigheden. Maak ambtshalve herziening of intrekking van reacties in alle gevallen mogelijk.
4. Evalueer of de regelingen van de verschillende gemeenschappen, bijvoorbeeld op het vlak van de reactiemogelijkheden van het O.M. en de rechtbanken, onderling coherent (genoeg) zijn.
5. Ga na of de terbeschikkingstelling van de jeugdrechter/strafuitvoeringsrechtbank de meest wenselijke oplossing is of kan zijn.
6. Zorg voor een eenvormigheid van de methodiek en verslaggeving van medisch-psychologische onderzoeken.

Inleiding

Op 20 september 2017 keurde de Hoge Raad voor de Justitie een advies goed over een eerste voorontwerp van decreet van de Vlaamse gemeenschap over het jeugddelinquentierecht¹.

De Vlaamse regering maakte op 13 juli 2018 een aangepast ontwerp bekend² en legde dit neer bij het Vlaams parlement op 25 juli 2018³. De HRJ stelt met genoeg vast dat met zijn opmerkingen rekening is gehouden. Op een aantal punten heeft de Vlaamse regering de zienswijze van de HRJ gevolgd, op enkele andere punten niet. Belangrijker is wel dat dit ontwerp ook delen van een ander voorontwerp heeft overgenomen, op suggestie van de Raad van State.

De HRJ voelt zich verplicht om het Vlaams parlement te wijzen op enkele risico's bij dit aangepaste ontwerp van decreet. Daarenboven zijn een aantal evoluties van het voorbije jaar het vermelden waard, om het parlement te helpen bij de keuze voor een bepaald systeem. Zo beschikt de HRJ intussen over meer informatie over het project van de minister van Justitie om het strafwetboek te hervormen. De HRJ heeft ook een advies uitgebracht over het ontwerp van decreet van de Franse gemeenschap over het jeugdrecht⁴. Dat ontwerp leidde tot het decreet (van de Franse gemeenschap) van 18 januari 2018⁵. Bovendien werd de HRJ recent om advies verzocht door de Brusselse Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie over een voorontwerp van ordonnantie betreffende de jeugdhulpverlening en jeugdbescherming⁶.

Zoals steeds is het niet de rol en de ambitie van de HRJ om over elk detail uitspraken te doen. De HRJ benadert een ontwerp vanuit twee invalshoeken: enerzijds het vertrouwen van de burger in justitie, en anderzijds de impact die het ontwerp op de vlotte werking van justitie zou kunnen hebben.

“De HRJ voelt zich verplicht om het Vlaams parlement te wijzen op enkele risico's bij dit aangepaste ontwerpdecreet.”

---

¹ Dit voorontwerp werd goedgekeurd door de Vlaamse regering op 14 juli 2017, te raadplegen op <https://www.vlaanderen.be/nl/nbwa-news-message-document/document/09013557801ea12e>

² <https://www.vlaanderen.be/nl/nbwa-news-message-document/document/0901355780246544>

³ Ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, 25 juli 2018, stuk 1670 (2017-2018), nr. 1, via <http://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1417625>

⁴ Advies over het ontwerp van decreet van de Franse gemeenschap houdende het Wetboek voor preventie, hulpverlening aan de jeugd en jeugdbescherming, http://www.hrij.be/sites/default/files/press_publications/advies-wetboek-madrane-nl.pdf

⁵ Decreet van 18 januari 2018 houdende het wetboek van preventie, hulpverlening aan de jeugd en jeugdbescherming, *Belgisch Staatsblad* 3 april 2018, <http://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2018/01/18/2018011568/justel>

⁶ De HRJ kreeg de vraag om advies en het voorontwerp op 21 september 2018. De tekst van het voorontwerp is niet officieel gepubliceerd.

1. Het vorige advies

Het advies van 20 september 2017 gaf –samengevat- een aantal bedenkingen mee omtrent het zogenaamde responsabiliseringsmodel, de samenhang met het volwassenenstrafrecht, het legaliteitsbeginsel, en de uitvoerbaarheid van rechterlijke beslissingen. Tevens werd bij de redactie van de tekst van het decreet aandacht gevraagd voor een toegankelijk taalgebruik. De HRJ verwees naar enkele positieve elementen van videoconferentie, maar benoemde ook de valkuilen. Daarnaast schetste de HRJ de complexe situatie in Brussel en pleitte hij voor uitgebreid overleg met de betrokken jeugdmagistraten.

De HRJ maakte thematische opmerkingen bij het vermelden in de wet van een aantal grondbeginselen, het verloop van rechtszittingen, de beperking in de tijd van de voorlopige rechtspleging, de kans dat verschillende jeugdrechters de zaak van een jonge delinquent zouden moeten behandelen, de rol van het openbaar ministerie, en de noodzaak voor een vlotte overgang naar jeugdhulpverlening. Tot slot werden enkele maatregelen of sancties onder de loep genomen.

2. Positieve elementen van het nieuwe ontwerp

Het nieuwe ontwerp van de Vlaamse regering is op een aantal onderdelen zeker verbeterd ten opzichte van de eerste versie waarover de HRJ advies heeft gegeven.

De HRJ stelt met genoegen vast dat er een duidelijke keuze is gemaakt voor het behoud van het principe dat eenzelfde jeugdrechter het volledige traject van een jongere opvolgt.⁷

Een aantal maatregelen/sancties zijn nauwkeuriger omschreven in de tekst van het decreet of in de memorie van toelichting.

De overgang van “delinquentie” naar “jeugdhulpverlening” wordt uitdrukkelijk ingeschreven⁸, en de terbeschikkingstelling⁹ is nu wel uitgewerkt in de tekst.

De regering heeft ook enkele punctuele tekstuele aanpassingen doorgevoerd om de verstaanbaarheid te verhogen.¹⁰

---

⁷ De Raad van State heeft zich over deze kwestie uitvoerig uitgesproken, onder randnummer 32 van het advies nr. 62779/3 van 18 april 2018, <https://www.vlaanderen.be/nl/nbwa-news-message-document/document/0901355780245a80>

⁸ Artikel 81 van het ontwerpdecreet voegt een derde vorderingsgrond voor het openbaar ministerie toe in artikel 47 van het decreet integrale jeugdhulp.

⁹ Artikel 37 §8 van het ontwerp. Hierna volgt wel een kritische bespreking van dit concept.

¹⁰ Zie evenwel nog de suggesties onder nr. 6 van dit advies.

3. Neutrale vaststellingen

3.1. Videoconferentie

De mogelijkheid voor het horen van een jongere via videoconferentie blijft bewust behouden.¹¹ De HRJ herinnert eraan dat het Grondwettelijk Hof recent nog een arrest heeft geveld over het toepassen van videoconferentie in de strafprocedure voor volwassenen.¹² Daarbij werd een wetswijziging vernietigd die een rechter toeliet om videoconferentie te verplichten. Het Hof vond dat problematisch omdat de wet niet uitdrukkelijk de gevallen bepaalde waarin de rechtscolleges een verschijning via videoconferentie konden bevelen. Bovendien was de delegatie aan de Koning om de wet nader uit te werken, onvoldoende specifiek.

Het Hof haalde een arrest aan van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens waardoor videoconferentie mogelijk is wanneer “een wettig doel wordt nagestreefd en indien de inverdenkinggestelde de rechtspleging kan volgen, zonder technische belemmeringen kan worden gehoord en daadwerkelijk en vertrouwelijk met zijn advocaat kan communiceren.”¹³

Toegepast op het decreet over jeugddelinquentie betekent dit dat het decreet zelf voldoende moet specificeren in welke gevallen en op welke manier videoconferentie mogelijk is. Een eventuele delegatie aan de Vlaamse regering moet voldoende afgebakend zijn. Wellicht is om die reden artikel 15 van het ontwerpdecreet aangevuld met enkele voorwaarden.

Anders dan de casus waarover het Grondwettelijk Hof zich heeft uitgesproken, wordt videoconferentie in het ontwerpdecreet beschouwd als een uitdrukkelijke keuzemogelijkheid van de jongere. De jeugdrechter kan dit niet afdwingen.

3.2. Termijn van de voorbereidende rechtspleging

De HRJ kon inmiddels kennis nemen van de opties die de verschillende gemeenschappen hebben genomen of nog wensen te nemen. Alle gemeenschappen zijn het er over eens dat de zogenoemde “voorbereidende fase” niet meer onbeperkt mag duren. Tijdens de voorbereidende fase kan de jeugdrechter immers al ingrijpende maatregelen nemen, zelfs al is er nog geen uitspraak gedaan over schuld of onschuld.

In het eerste advies stelde de HRJ dat het beperken in de tijd van deze voorbereidende fase een gerechtvaardigde optie is, maar dat dit moet gebeuren op een realistische en praktisch haalbare manier. Uit het onderstaande schema blijkt dat het Wetboek van de Franse gemeenschap wellicht het meest evenwichtige, soepelste en eenvoudigste systeem is.

---

¹¹ De Vlaamse regering volgt hier de Raad van State niet, die betwijfelde of de regeling wel een marginale weerslag heeft op de federale bevoegdheden en dus of de Vlaamse gemeenschap dit bij decreet mag regelen.

¹² Arrest nr. 76 van 21 juni 2018 van het Grondwettelijk Hof, <http://www.const-court.be/public/n/2018/2018-076n.pdf>

¹³ Overweging B.10.4.1.

<u>Vlaanderen</u>	<u>Brussel</u>	<u>Franse gemeenschap</u>
Basistermijn 6 maanden	Basistermijn 9 maanden	Basistermijn 9 maanden
Verlengbaar tot 12 maanden (of tot 2 jaar)	Uitzonderlijk verlengbaar met drie maanden	Uitzonderlijk verlengbaar met drie maanden
Indien (1) het onderzoek naar de feiten nog niet is afgerond; of (2) het jeugddelict gaat over een feit als vermeld in artikel 136bis, 136ter, 136quater, 136sexies, 137, 140, 141, 373, 375, 376, 393, 394, 395, 396, 397, 400, 401, 417ter, 417 quater, 428, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474 en 475 Sw. of poging	“indien deze verlenging noodzakelijk is om de als misdrijf omschreven feiten te bepalen of om de persoonlijkheid van de jongere en diens leefomgeving te leren kennen.”	“indien deze verlenging noodzakelijk is om de als misdrijf omschreven feiten te bepalen of om de persoonlijkheid te leren kennen van de jongere en de leden van zijn leefomgeving.”
	Maatregelen in periode van verlenging kunnen indien “ernstige en uitzonderlijke omstandigheden in verband met vereisten inzake openbare veiligheid” dit vereisen.	Maatregelen in de periode van verlenging kunnen als “ernstige en uitzonderlijke omstandigheden in verband met de vereisten van de openbare veiligheid het vergen”.
Jeugdrechter moet halfjaarlijks de verlenging motiveren na oproeping van de verdachte, ouders en opvoedingsverantwoordelijken.	Jeugdrechter moet de verlenging motiveren.	Jeugdrechter moet de verlenging motiveren.
Hoger beroep schorst de termijnen	Hoger beroep schorst de termijnen, maar maximaal 2 maanden	Hoger beroep schorst de termijnen, maar maximaal 2 maanden
Totale duur inclusief verlengingen: 2 jaar (indien 1 + 2)	Totale duur inclusief verlengingen: 24 maanden	Totale duur inclusief verlengingen: onbepakt

3.3. Gesloten zorg

De HRJ stelt vast dat de sanctie van de “gesloten zorg” verdwenen is uit dit ontwerp. De HRJ was hier voorstander van.

In het nieuwe ontwerp is wel sprake van de mogelijkheid om een jongere toe te vertrouwen aan een afdeling van de jeugdpsychiatrie. Dit is al vele jaren een blinde vlek in de jeugdhulpverlening, en blijkbaar niet realiseerbaar op korte termijn: de inwerkingtreding van deze reactie staat nog niet vast.¹⁴

3.4. Bijzondere motiveringsplicht voor jeugdrechters

De auteurs van het ontwerpdecreet kiezen ervoor om de jeugdrechters/jeugdrechtbanken herhaaldelijk en uitdrukkelijk op te dragen hun beslissingen goed te motiveren. Dit valt op, want de Grondwet voorziet al in een motiveringsplicht.

---

¹⁴ Artikel 89, tweede lid bepaalt dat de inwerkingtreding van artikel 39 pas gebeurt wanneer de Vlaamse regering heeft vastgesteld dat de nodige randvoorwaarden zijn gerealiseerd.

4. Risico's

De Vlaamse regering is niet (volledig) tegemoet gekomen aan een aantal kritische beschouwingen van de HRJ. De HRJ verwijst naar zijn eerder uitgebrachte advies voor wat betreft de verwijzingen naar het strafwetboek¹⁵, en het verloop van de rechtszittingen. Ook de opmerking over het begrip “weerlegbaar vermoeden van schuldbequaamheid” blijft gestand.¹⁶

De HRJ moet uitdrukkelijk (nogmaals) waarschuwen voor de risico's die enkele keuzes in zich houden.

4.1. Het legaliteitsbeginsel

De HRJ wees in zijn eerste advies al op de noodzaak om het legaliteitsbeginsel te eerbiedigen. Dat beginsel houdt niet alleen in dat “een persoon alleen gehouden kan worden aan wetsbepalingen die al bestonden op het moment dat die persoon datgene doet waarop die wet betrekking heeft.” Zoals in de memorie van toelichting staat.¹⁷

De Raad van State werkte dit uit als volgt: *“Mede gezien de gewijzigde benadering van jeugddelinquentie waarvan in het voorontwerp wordt uitgegaan, dient te worden aangenomen dat het in de artikelen 12 en 14 van de Grondwet vervatte legaliteitsbeginsel op reacties inzake jeugddelinquentie van toepassing is. Aangezien die reacties uit hun aard zelf een beperking van het privéleven (en dikwijls ook van het gezinsleven) inhouden, is erop ook het legaliteitsbeginsel dat is vervat in artikel 22 van de Grondwet, van toepassing. Ook dient rekening te worden gehouden met artikel 22bis, vijfde lid, van de Grondwet, naar luid waarvan de wet, het decreet of de in artikel 134 van de Grondwet bedoelde regel (de ordonnantie) de rechten van het kind waarborgen.” De Raad van State gaf vervolgens een overzicht van vaag omschreven concepten en veel te ruime delegaties aan de Vlaamse regering.*¹⁸

Het ontwerp van decreet wordt beschouwd als een kaderdecreet en definieert blijkbaar bewust een aantal concepten niet zeer helder om *“ruimte te laten voor inbreng van de jongere, evoluties in de toekomst, ...”*

*“Uitvoeringsbesluiten moeten een verdere concrete normatieve inhoud geven aan sommige bepalingen van het ontwerp. Doel is om via de uitvoeringsbesluiten te komen tot een maximale realisatie van de doelstellingen van het decreet ten voordele van de minderjarige en zijn opvoedingsfiguren. De uitvoering gebeurt in de geest van wat de decreetgever bedoeld heeft. Sommige termen worden niet verder geconcretiseerd in uitvoeringsbesluiten maar worden verduidelijkt in de memorie van toelichting.”*¹⁹ De decreetgever wordt dus gevraagd om de uitwerking ervan over te laten aan de Vlaamse regering.

“De HRJ dringt aan op heldere definities in het decreet zelf.”

¹⁵ Er wordt bewust en uitsluitend verwezen naar artikelen van het strafwetboek. Merk op dat de drugswet niet behoort tot het strafwetboek, ook niet door het nieuwe ontwerp van boek II van het strafwetboek.

¹⁶ Nu wordt verwezen naar het “oordeel des ondersheids”. Zie ook randnummer 237 van het advies van de Raad van State, p. 82.

¹⁷ Memorie van Toelichting, p.8.

¹⁸ Nr. 33 van het advies van de Raad van State

¹⁹ Bisnota aan de Vlaamse regering, p. 13 (<https://www.vlaanderen.be/nl/nbwa-news-message-document/document/0901355780246543>)

De HRJ herinnert aan de klassieke overweging van het Grondwettelijk Hof dat *“het beginsel van de wettigheid van de strafrechtspleging een delegatie aan de Koning niet [belet] voor zover die machtiging voldoende nauwkeurig is omschreven en betrekking heeft op de tenuitvoerlegging van maatregelen waarvan de essentiële elementen vooraf door de wetgevende macht zijn vastgesteld.”*²⁰

De HRJ kan niet anders dan aan te dringen op een heldere definitie in het decreet van “een positief project”²¹. Merk op dat de Franse gemeenschap wél in het wetboek zelf verduidelijkt waar een “geschreven project” over gaat.²²

Ook wat een “ambulante reactie” inhoudt, blijft relatief vaag omschreven in het ontwerpdecreet²³. En ook de vraag hoe de elektronische monitoring of opvolging precies geconcretiseerd wordt, blijft open.²⁴

De HRJ moet er de aandacht op vestigen dat het ontwerp de Vlaamse regering de mogelijkheid biedt om de toegankelijkheid tot programma’s te bepalen. Ook al beseft de HRJ dat dit een van de manieren kan zijn om de aanpak van delinquentie en de jeugdhulpverlening optimaal te beheren en te beheersen, toch moet het Vlaams parlement er zich bewust van zijn dat op die manier de mogelijkheden van de jeugdrechter/jeugdrechtbank kunnen beperkt worden, en dus een aanpak op maat van de jongere bemoeilijkt kan worden.²⁵

4.2. Mogelijkheden tot herziening

Het bestaande artikel 60 van de Jeugdwet voorziet in een algemeen systeem waardoor de jeugdrechter/jeugdrechtbank de eigen beslissingen kan intrekken, aanpassen of vervangen. Dit kan op eigen initiatief, of op vraag van een van de betrokkenen. Het ontwerp van decreet behoudt dit artikel nog enkel voor maatregelen ten aanzien van de ouders (of degenen die de jongere onder hun bewaring hebben).

Het nieuwe systeem maakt herzieningen of wijzigingen soms wel soms niet mogelijk, soms op vraag van de jongere, soms niet. De regeling wordt zo complexer en komt de rechtszekerheid niet ten goede.

²⁰ Overweging B.10.3 van het arrest van het Grondwettelijk Hof nr. 76/2018 van 21 juni 2018.

²¹ Artikelen 13 en 23 van het ontwerpdecreet

²² Artikel 118 van het Wetboek van preventie, hulpverlening aan de jeugd en jeugdbescherming: “Vanaf het begin van de procedure, informeert de rechtbank de jongere van de mogelijkheid om een schriftelijk project voor te stellen betreffende inzonderheid één of meerdere van de volgende verbintenissen:

1° schriftelijke of mondelinge excuses aanbieden;
2° zelf de veroorzaakte schade in natura herstellen, indien deze beperkt blijven, of bezoldigde arbeid verrichten met als doel de schadeloosstelling van het slachtoffer;
3° aan een herstelgericht aanbod deelnemen zoals bedoeld bij de artikelen 115 tot 117;
4° aan een programma voor een schoolherinschakeling deelnemen;
5° aan specifieke activiteiten deelnemen in het kader van een leer- en vormingsproject, naar rata van maximum 45 uur prestatie;
6° zich aan de gespecialiseerde begeleiding van een centrum voor geestelijke gezondheid, een beroepsmens of een dienst voor psychomedisch sociale begeleiding, onderwerpen of er een ambulante behandeling volgen;
7° zich bij een erkende dienst aanmelden.”

²³ Artikel 24 ontwerpdecreet: “Een ambulante maatregel betreft een niet-residentiële reactie op een jeugddelict, die wordt aangeboden in een voorziening, zonder dat de minderjarige, vermeld in het eerste lid, er overnacht, of die niet in een voorziening maar elders wordt aangeboden en waarbij gewerkt wordt met methodieken die het risico op recidive verminderen en er sterk ingezet wordt op het activeren van de context van de minderjarige.”

²⁴ En dat is blijkbaar een bewuste keuze... Zie de bisnota p. 62.

²⁵ Zie ook de opmerking van de Raad van State, randnummer 34: ook met een grondwetsconforme interpretatie mag de delegatie er niet toe leiden dat de Vlaamse regering essentiële aspecten van de inhoud van de maatregelen regelt.

De HRJ pleit voor een algemene regel waardoor de jeugdrechter of jeugdrechtbank te allen tijde op eigen initiatief de genomen maatregel of sanctie zou mogen opheffen of intrekken, én dat ook de minderjarige (of zijn advocaat) en zijn ouders het initiatiefrecht hebben om een beslissing te laten herzien. Als dit toch de bedoeling was van de auteurs, blijkt dit niet duidelijk uit de tekst.

“De HRJ pleit voor een algemene herzieningsmogelijkheid.”

4.3. De rol van het openbaar ministerie

Het is opvallend dat het openbaar ministerie in Vlaanderen een grotere rol toebedeeld krijgt in het afhandelen van jeugdzaken in een fase vóór de jeugdrechter eraan te pas komt. In het ontwerp van de Brusselse ordonnantie en het Wetboek van de Franstalige gemeenschap zijn de mogelijkheden van het openbaar ministerie beperkter.

Merk op dat de Raad van State in bedekte termen kritisch was over de uitgebreidere rol voor het openbaar ministerie: *“In de memorie van toelichting zou tevens moeten worden verantwoord waarom, mede gelet op artikel 3, lid 1, van het Verdrag inzake de rechten van het kind en artikel 22bis, vierde lid, van de Grondwet, zulke uitgebreide bevoegdheden, die eerder aansluiten bij de rechtsprekende functie dan bij de functie van opsporing en vervolging, aan het openbaar ministerie worden toegekend.”*²⁶

De Vlaamse regering vindt echter dat *“het voorzien van een uitgebreide(re) bevoegdheid voor het openbaar ministerie als voordeel [heeft] dat het de mogelijkheid geeft om een snelle respons te geven op ongepast en ongewenst gedrag, zonder dat een rechterlijke tussenkomst noodzakelijk is. Dat meerdere reactiewijzen mogelijk zijn op niveau van het openbaar ministerie, geeft hen de mogelijkheid om ‘gericht’, ‘op maat’ en ‘op niveau’ van de betrokken minderjarige te reageren. Het openbaar ministerie kan zo proactief en repressief jeugdcriminaliteit mee beheersen en verminderen en bijdragen tot een leefbare en veilige samenleving.”*²⁷

Natuurlijk zijn er argumenten voor om zoveel als mogelijk de instroom bij de jeugdrechtbanken te beperken; de jeugdrechtbank moet gelden als laatste optie. Enkel de jeugdrechtbank kan/mag dwangmaatregelen nemen. De HRJ heeft er vertrouwen in dat de parketmagistraten, bijgestaan door parketcriminologen, hun opdrachten optimaal zullen vervullen en -samen met de jeugdadvocatuur- mee de rechten van de minderjarigen zullen bewaken.

²⁶ (nummer 31 van het advies van de Raad van State nr. 62779/3 van 18 april 2018, <https://www.vlaanderen.be/nl/nbwa-news-message-document/document/0901355780245a80>)

²⁷ Bisnota p.12

Schematisch zou het openbaar ministerie in functie van de woon- of verblijfplaats van de jongere volgende “maatregelen”²⁸ kunnen nemen buiten de jeugdrechter om²⁹:

<u>Mogelijkheden O.M.</u>	<u>Vlaanderen</u>	<u>Brussel</u>	<u>Franse gemeenschap</u>
Seponering	ja	ja	ja
Waarschuwingbrief (en vervolgens sepot)	ja	ja	ja
Herinnering aan de wet (en vervolgens sepot)	ja ³⁰	ja	ja
Bemiddeling voorstellen (en akkoord goedkeuren)	ja	ja	ja
Deelname voor steun aan het ouderschap voorstellen	neen	ja	neen
Plaatsverbod, contactverbod, verplichting om naar school te gaan/opleiding te volgen	ja	neen	neen
Een leerproject van max. 30 uur	ja	neen	neen
Een ambulantly centrum voor 30 uur	ja	neen	neen
Aanmelding bij een dienst van hulpverlening	ja	neen	neen
Positief project van max. 30 uur	ja	neen	neen

²⁸ De gemeenschappen beschouwen het herstelrechtelijk aanbod niet als een “maatregel” in de strikte zin van het woord.

²⁹ Indien de ontwerpen van ordonnantie en decreet, en het decreet van de Franstalige gemeenschap in de huidige versies zouden goedgekeurd worden

³⁰ De terminologie “herinnering aan de wet” wordt in Vlaanderen enigszins anders omschreven. Artikel 10 heeft het over een “oproeping van de minderjarige en zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken”, en het “wijzen op hun wettelijke verplichtingen en de risico’s die ze lopen”.

Vergelijk dit met de mogelijkheden van de jeugdrechter in de voorbereidende fase:

Mogelijkheden JR	Vlaanderen	Brussel	Franse gemeenschap
herstelbemiddeling	ja	ja	ja
Herstelgericht groepsoverleg	ja	ja	ja
Positief project/jongerenproject	ja (max. 60 uur)	ja	ja
Deelname voor steun aan het ouderschap voorstellen	neen ³¹	ja	neen
Onder toezicht van de sociale dienst stellen	ja, in combinatie met een maatregel	Ja	ja
Prestatie van algemeen nut/belang		15 tot 30 uur	max. 30 uur
“een ambulante maatregel”	ja	?	?
Begeleiding door een centrum voor geestelijke gezondheidszorg, etc. mits nood aan behandeling		ja	ja
Intense educatieve of andere begeleiding volgen		ja	ja
Vormings- of sensibiliseringsmodules volgen			ja
“Voorwaarden” (bv. plaatsverbod, contactverbod, naar school gaan/opleiding volgen, huisarrest, deelnemen aan sportieve, sociale of culturele activiteiten, enz.)	ja	ja	ja ³²
Toevertrouwen aan een familielid of een vrijwilliger	neen ³³	neen ³⁴	ja
Toevertrouwen aan een geschikte (private) instelling	ja	ja	ja
Plaatsing in een openbare instelling	ja (gesloten oriëntatie van max. 1 maand in G.I. – gesloten begeleiding van max. 9 maanden in G.I.)	ja	ja

De HRJ vraagt het Vlaams parlement om de hierboven beschreven regelingen goed te evalueren om de onderlinge coherentie te vrijwaren.

³¹ Wel kan de jeugdrechter die een maatregel of sanctie oplegt aan de minderjarige delictpleger ook opleggen dat met de ouders of de opvoedingsverantwoordelijken delictgericht moet gewerkt worden. (artikel 18,§1 ontwerpdecreet)

³² Merk op dat artikel 102 van het decreet van de Franse gemeenschap een contactverbod principieel beperkt in de tijd, tot 30 dagen, maar meermaals verlengbaar. In Vlaanderen krijgt de jeugdrechter in het algemeen meer ruimte, tot hoogstens een jaar.

³³ Dit is wel een mogelijkheid in het kader van een pleegplaatsing in het systeem van de integrale jeugdhulp.

³⁴ Dit is wel een mogelijkheid in het kader van een uithuisplaatsing in het systeem van de jeugdbescherming.

4.4. Opvolging na de meerderjarigheid en de terbeschikkingstelling

In de vorige versie van het (voor)ontwerp was de terbeschikkingstelling wel vermeld, maar niet uitgewerkt. Dit is nu wel het geval.

Het is blijkbaar de bedoeling om het de jeugdrechter, en na de leeftijd van 25 jaar de strafuitvoeringsrechtbank, mogelijk te maken een jongere verder op te volgen tot 10 jaar na afloop van de sanctie “gesloten begeleiding” (van maximaal 2, 5 of 7 jaar).

De terbeschikkingstelling wordt uitgesproken bij vonnis, en kan enkel na zeer ernstige feiten³⁵. Bovendien moet de rechter –op basis van een multidisciplinair deskundigenverslag- oordelen dat een verdere opvolging noodzakelijk is om de fysieke en psychische integriteit van de jongere of anderen te beschermen om de maatschappij te beschermen tegen een hoog risico op recidive. De opvolging bestaat in een opgelegde ambulante begeleiding, voorwaarden (al dan niet met een elektronische monitoring of opvolging) of plaatsing in een gemeenschapsinstelling. Dit moet halfjaarlijks geëvalueerd worden.

Het systeem kan –minstens in theorie- een extreem lange verlenging van het dwangtoezicht betekenen. Bovendien komt de terbeschikkingstelling de HRJ zeer arbeidsintensief over. Er is ook geen gelijkaardige regeling voorzien in Brussel noch in de Franse gemeenschap. Overleg met de federale overheden en met het college van de hoven en rechtbanken is noodzakelijk, al was het maar voor de bijkomende werklust voor de strafuitvoeringsrechtbanken.

Daarnaast blijft de vraag of dit in de praktijk een relevante sanctie zal zijn. Meer fundamenteel is de vraag wat er gebeurt met meerderjarig geworden jongeren die verdacht worden van een delict terwijl nog een toezicht bestaat van de jeugdrechtbank. Het volwassenenstrafrecht kan en zal dan ongetwijfeld het “verlengde” jeugdrecht doorkruisen.

---

³⁵ Opgelet! Artikel 37,§ 8, verwijst naar een reeks artikelen van het Strafwetboek, maar is niet helemaal hetzelfde lijstje als in artikel 37,§2,4° (over de langdurige plaatsing in de gesloten gemeenschapsinstelling) of in artikel 21,2° (over de verlenging van de termijn van de voorbereidende fase) van het ontwerpdecreet. Is dat zo bedoeld? Voor de terbeschikkingstelling worden volgende artikelen uit het Strafwetboek aangehaald: 136bis, 136ter, 136quater, 136sexies, 137, 140, 141, ~~373, 375~~, 376 eerste lid, 393, 394, 395, 396, 397, ~~400, 401~~, 417ter derde lid 2°, ~~417 quater~~, 428 §5, ~~468, 469, 470, 471, 472, 473~~, 474 en 475 Sw., voor zover deze strafbaar zijn met 20 jaar opsluiting of meer.

5. Suggesties om het ontwerp nog te verbeteren

De HRJ wenst constructief mee te denken om het ontwerp nog te verbeteren.

Bij het onderzoek van de tekst stootte de HRJ op enkele kleine verschrijvingen³⁶. Die worden best gecorrigeerd. Overigens kan het taalgebruik zeker nog toegankelijker gemaakt worden.³⁷

Voor een langdurige plaatsing moet er een medisch-psychologisch onderzoek zijn. Dat geldt ook voor de (opvolging van de) terbeschikkingstelling en de uithandengeving. De HRJ stelt vast dat er enkel voor de uithandengeving bepaald is dat de Vlaamse regering nadere regels kan bepalen voor de opmaak en de inhoud van het medisch-psychologisch onderzoek. De HRJ denkt dat een zekere eenvormigheid ook nuttig zou zijn voor de onderzoeken die plaatsvinden buiten het kader van de uithandengeving.

6. Besluit en aanbevelingen

De HRJ merkt dat het ontwerp van decreet over de jeugddelinquentie grotendeels in de positieve zin is geëvolueerd. Een kritische noot is op zijn plaats, vooral daar waar het Vlaams parlement al te veel zou overlaten aan de Vlaamse regering. De verschillen in mogelijkheden en aanpak van jeugddelinquentie in Vlaanderen, Brussel en de Franse gemeenschap zijn niet altijd onbelangrijk en zouden nog meer dan vroeger verbazing kunnen opwekken bij het publiek wanneer verschillende daders uit verschillende plaatsen samen hebben gehandeld.

De HRJ doet de volgende aanbevelingen aan het Vlaams parlement:

1. Neem duidelijke definities op in het decreet zelf van wat een positief project of een ambulante reactie precies inhoudt.
2. Ga behoedzaam om met eventuele delegaties aan de Vlaamse regering. Zorg ervoor dat het decreet zelf voldoende duidelijkheid en voorspelbaarheid biedt aan de jongeren. Laat voldoende marge aan de jeugdmagistratuur om trajecten op maat van elke jongere uit te stippelen.
3. Voorzie in een soepel toepasbaar mechanisme dat de jeugdrechters toelaat om in te spelen op gewijzigde omstandigheden. Maak ambtshalve herziening of intrekking van reacties in alle gevallen mogelijk.
4. Evalueer of de regelingen van de verschillende gemeenschappen, bijvoorbeeld op het vlak van de reactiemogelijkheden van het O.M. en de rechtbanken, onderling coherent (genoeg) zijn.
5. Ga na of de terbeschikkingstelling van de jeugdrechter/strafuitvoeringsrechtbank de meest wenselijke oplossing is of kan zijn.
6. Zorg voor een eenvormigheid van de methodiek en verslaggeving van medisch-psychologische onderzoeken.

---

³⁶ In artikel 29,§3 tweede en derde lid wordt nog verwezen naar "of 10°" dat geschrapt werd. Hetzelfde in §4 waar verwezen wordt naar een "8° lid". Artikel 34,§2 verwijst naar artikel 25,§9 dat niet meer bestaat. Artikel 37, §6, derde lid verwijst naar artikelen uit het strafwetboek. Klopt de verwijzing naar artikel 378, en artikel 392?

³⁷ In de tekst wordt het woord "afschrift" nog gebruikt in de artikelen 18,§2 en 22,§10, terwijl dit elders –op suggestie trouwens van de HRJ– is vervangen door "kopie". Maar ook de uitdrukking "met redenen omkleed" is oubollig, en kan vervangen worden door "gemotiveerd" of "met motivering". Het beste zou zijn om de tekst te laten bekijken door een taaldeskundige die ook vertrouwd is met het juridische. De Vlaamse administratie heeft trouwens een ambitieus project #heerlijkhelder opgestart.